

Ezt tudtuk vizeinkről 2010-ben

Dr. Konecsny Károly

Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség, Budapest,
konecsnyk@gmail.com

Három témakört ismertetek, melyekkel kapcsolatban személyesen is végeztem vizsgálatokat a Tisza vízgyűjtőre vonatkozóan: a folyók vízjárásának alakulása, a vízrajzi észlelő rendszerek fejlesztése, a nemzetközi vízügyi együttműködés.

A folyók vízjárását befolyásoló tényezők közül a területhasználatnak fontos szerepe van abban, hogy a csapadék mekkora hányada folyik le és milyen gyorsan. A Felső-Tiszán a természetes erdőszültség 90-95 % volt, ami 51 %-ra csökkent. Ugyanakkor az árvizek szintje gyorsuló ütemben emelkedett. Megállapítottuk, hogy a csökkenés kedvezőtlenül hatott az árvízi lefolyásra, de ez a hatás nem volt drasztikus.

Az éghajlatváltozás hőmérsékletemelkedésben, csapadék csökkenésben, ezek évi eloszlásának módosulásában, hóviszonyok változásában, nagy csapadékok és hosszú száraz időszakok gyakoriságának és intenzitásának növekedésében nyilvánulhat meg. Fontos vizsgálni ezeknek a változásoknak a vízforgalmi hatásait. A felső-tiszai nagy árhullámokkal kapcsolatban megállapítottuk, hogy kialakulásukban a döntő tényező továbbra is a szélsőséges időjárás. Elemeztük a hóviszonyok sokévi változásait, a még nem csökkenő hóvízkészletek hatását az árhullámok táplálásában. Vizsgáltuk a kisvízfolyásokon lezúduló hirtelen árvizek jellemzőit, gyakoriságát. A csökkenő évi csapadék a kisvízi időszakokban egyelőre még nem köszön vissza, antropogén hatások miatt a folyókon a vízhiány nem nő.

A vízrajzi monitoring rendszerek országonként egymástól elszigetelten működnek, előfordulnak adathiányok. Ennek oka a karbantartás hiányosságai. A sok milliárd képződő észlelési adatot operatív célokra használják, de ezek további felhasználása nem megfelelő. Ezért szükséges megbízhatóan működő rendszerek üzemeltetési tapasztalatainak ismertetése. A Felső-Tisza vízgyűjtőn kiépült közös magyar-ukrán vízrajzi távmérő és előrejelző rendszer bemutatásával ez volt a célunk. Romániában - a Tiszai vízgyűjtőrészt bele értve - folyamatban van egy automatizált észlelőhálózat kiépítése. NATO projekt keretében javasoltuk a felső-tiszai országok hálózatainak egységes rendszerré való átalakítását.

A nemzetközi vízgazdálkodási együttműködés fejlesztése a határfolyókon, hasznos a térség országai számára. Egy régi mondás szerint a vizek összekötik, a hegyek elválasztják a népeket. Kérdés, hogy valóban így lesz-e a jövőben a Tisza mentén is? A vízkészletek birtoklása, megosztása a jövő egyik kulcs kérdése. Az öt ország területén húzódó vízgyűjtőn hatékony kutatási, észlelési és vízgazdálkodási tevékenységet nemzetközi összefogással lehet végezni. Az együttműködés a kétoldalú vízügyi egyezmények alapján történik. Magyar-román vonatkozásban siker, hogy 2010. januárban elkészült a kisvízes szabályzat, amely elősegíti a vízhiányos időszakokban történő adatcserét, beavatkozásokat.